

Penceresinden

Ahmed Refik

Onu her görüşte Reşidüttini, Hakani'yi, Asımı hatırlar ve için için yanardım. Bu hatırlayış ve bu yanış bende tabiileşmiş, yahud Ahmed Refiğin sevimli ve zeki yüzü benim için o üç ölüyü gösteren bir aynaya dönmüştü. Kendisile karşılaşır karşılaşmaz mutlaka biri Ondördüncü, biri Onyedinci, biri de Ondokuzuncu asırda ölen o muhterem şahsiyetleri görür gibi olur-dum, garib bir üzüntüye kapılırdım.

Reşidüttin bütün küre üzerinde ilk il-mî cihan tarihini yazan adamdı, felâket içinde can verdi. Hakani, abdest alınarak okunmağa lâyük görülmüş bir eser-in muharriri idi. Seksen yaşına varmış bulunmasına rağmen ata binmek müsaadesi alamadı, tabuta konuluncuya kadar yaya kaldı. Asım, Kamus ve Bürhan gibi iki büyük eserin mütercimi, iki koca cild tutan nefis bir tarihin de muharriri olduğu halde aç öldü. Ahmed Refik de bana onların bahtını taşıyan bir adam gibi geliyordu ve yüreğime -her tesadüfümüzde tazelenen- bir elem aşıliyordu.

Ne yazık ki yıllardanberi sezinsediğim bu akıbet kuru bir kuruntudan ibaret kalmadı. On binlerce tarihseverin, adını yıllardanberi saygı ve sevgi ile anageldiği Ahmed Refik; her eseri üçer beşer kere basılıp kapışa kapışa alınmış ve okunmuş olan Ahmed Refik; bütün Türk okuyucularına yıllarca tarih sevgisi ve bilgisi sunan Ahmed Refik; Üniversitede uzun yıllar müderrislik yapan Ahmed Refik nihayet bir güz soğuşuna karşı zayıf vücudünü koruyacak örtü bulamıyarak zatürrieye yakalandı. Bir yudum ilâc parası tedarik edebilmek için hasta hasta sokağa çıktığı için üstelik sathcana da tutuldu ve adı duyulmamış,

niş bir şöhrete rağmen onun gibi sürünmüş, Hakani de eseri muskalaşmış bir muharrir iken yurdunda böyle öksüzleşmiş, Asım da eserleri elde ve adı dillerde gezerken bu şekilde dünyadan göçüp gitmişti.

Anlaşıyor ki yalnız bilmek, yalnız eser neşretmek şu fani âlemde bahtiyar olmağa kâfi gelmiyor. Biraz da bahtın iyi olması lâzım. Fakat bahtla ilmin uyuşması da kolay değil.

Ahmed Refik, şüphe yok ki müverrihti. Lâkin onda tarih bilgisi kadar tarihi sevdirmek ve okutmak bilgisi de vardı. Hiçbir kimse tarafından tezkib edilmeyeceğime emin olarak söylüyorum: Memleketimizde Ahmed Refik adlı biri çıkıp da tarihî eserler yazmasaydı bugün umumileşmiş ve garb âlemine bile müessir olmağa başlamış olan tarih sevgimiz vücud bulmıyacaktı. Onu bu bakımdan sade bir tarihçi değil, tarih mimarı da sayabiliriz.

Mimar, dedim. Doğru. Fakat kendi hayatı baştanbaşa harab bir mimar. Keşke, o, biraz mamur ve biraz mes'ud olaydı da adı sade müverrih kalaydı?..

M. TURHAN TAN

